

KADINLAR VAİZİ

1920

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

Öyküler

KADINLAR VAİZİ
LAKIRDI BEYNİMİZDE
AFERİN HAYRULLAH
MENEKŞE KALFA'NIN MÜDAAANAMESİ
KOCASI İÇİN DELİ DİVANE
ADA VAPURUNDA
KOCASINI BOŞAYAN HÜRMÜZ HANIM
HATT-I ÜSTÜVA
YAN KESİCİLER
FIRKACI

KADINLAR VAİZİ

KİŞİLER

Şeyh Küçük Efendi Şeyh küçük Efendi, lakabının aksine iri bir adamdır. Kırk, elli yaşları arasındadır. Dikkat çekici ve hoş bir görüntüsü vardır. Kadınların ona olan ilgisinden memnun bir hali vardır ve gösterişli giyinmeyi sevmektedir. Hitabeti iyidir.

ÖYKÜ

Etkileyici vaaz Şeyh Küçük Efendi, vaazını vermek için kürsüye çıkar. O gelirken, dinlemeye gelen kadınlar iç geçirmeye başlamışlardır. Vaiz için ölen, dirilen, bayılan çoktur. Fakat görüntüsüne mi, hitabet yeteneğine mi hayrandılar belli değildir. İnsanları, cehennem anlatımları ile korkuttuğu vaazlar verir. O kadar etkili anlatır ki ağlayanlar, korkanlar, tövbe edenler, hıçkırık tutanlar çok olur.

Vaiz Efendi'nin uyarısı Vaiz, o gün biraz sinirli görünmektedir. Kürsüye çıkar ve etrafa bakar. Kadınlar sanki düğün evine veya mektebe gelmiş gibi konuşmayı sürdürüyor, uğultu kesilmeyordur. Şeyh onları azarlar. Konuşmaya kimin geldiği konusunda hatırlatma yapar. Uğultu birden kesilir fakat birkaç çocuklu kadının çocuğunun sesleri, ağlamaları işitilmeye devam eder. Şeyh yine kızgın bir şekilde seslenir. Bu konuda daha önce uyarı yaptığını ama hala çocuğuyla birlikte gelenler olduğunu söyler. Oranın Allah'ın evi olduğunu, çocukların altına yapabileceğini ve ibadethanede böyle şeylerin olmaması gerektiğini anlatır. Çocuklu kadınların çıkmasını ister. Cemaatteki bazı kadınlar Şeyh Efendi'nin söylediklerini destekler ve konu hakkında yorum yaparlar.

Vaaz vakti Söylene söylene birkaç kadın kalkıp gider. Bir tanesi uyarıyı dikkate almaz ve çarşafın altına çocuğunu saklar. Fakat vaize yaranmak isteyen birkaç kadın onu uyarır. Kadın ise çocuğunun memede uyuduğunu göstererek onları tersler. Yine yedi yaşında çocuğu olan bir kadın da kendini ve çocuğunu savunur. Böyle on beş dakika süren konuşmalar yaşanır. Vaiz, sonunda vaazına başlar. O günkü konu dedikodudur. Dedikodunun kötülüklerinden, kadınların gıybetlerinden bahseder. Dinen cezalarını anlatarak kadınları korkutur. Her taraftan tövbeler, oflamalar, inlemeler işitilir. Vaiz, karşısındaki kadınların yüzlerindeki memnuniyetten güç alır ve konuşmasını genişleterek devam eder. İsim vermeden namaza, vaaz dinlemeye gelen kişilerin ailelerinden bazılarını ima eder. Oğlu tiyatroya gidenlerden, kızı topuklu ayakkabı giyenlerden, kocası namaz kılmayanlardan, beslemesi çıraklarla cilveleşenlerden bahsederek eleştirilerde bulunur.

Kadınların tartışması Vaaz sırasında, arkada üç kadın aralarında konuşmaya başlar. Kendinden yaşça çok küçük bir erkekle evlenen, süslü ve zengin komşularının dedikodusunu yaparlar. Diğer bir kadında kendi gelini hakkında kötü konuşur. Yaptıkları dedikoduyu duyanlardan biri onları eleştirir. Şeyh daha yeni dedikodu hakkında konuşmuşken umursamadıklarını söyler. İçlerinden biri uyarı yapan kadını tersler ve Şeyh Efendi'nin de benzer şekilde insanlar hakkında konuştuğunu söyler. Kocasının namaz kılmaması, oğlunun tiyatroya gitmesi, beslemesinin çırağı sevmesi hakkında üstü kapalı söylenenler kadını sinirlendirmiştir. Vaaz sırasında bunlardan bahsedilmesini uygun

görmemiştir. Bu konuşmalarla birlikte sesler çoğalınca Şeyh Efendi'nin dikkati oraya kayar. Ne olduğunu sorar. Kadın, diğerlerini hemen ele verir. Onu umursamayıp dedikodu yaptıklarını söyler. Şeyh sinirlenir ve Allah'ın hepsini ıslah etmesi için dua eder. Kadınlar hep bir ağızdan 'Amin' der.

TEMALAR

Cehalet Cahiliyet beraberinde tutarsızlık getirmektedir. Vaazdan çok etkilenen kadınlar bir yandan korkup dualara, tövbelere sığınırken, hemen sonrasında başkalarının hayatlarını eleştirmekten ve arkalarından konuşmaktan geri durmazlar. Şeyh Küçük Efendi'nin gittiği bütün camilere giderek onu dinlemeye çalışsalar da sohbetin içeriğinden çok hocanın kendisiyle ilgilendikleri görülür. Buldukları ortama göre hareket etmemektedirler.

LAKIRDI BEYNİMİZDE

KİŞİLER

Andelib Kırk beş yaşındadır. Kocasını ölmüştür ve ondan geriye belirli bir miktar parası kalmıştır. Genç bir erkekle evlenmek istemektedir. Açık sözlü ve kurnaz bir kadındır. Kocasını ölmeden, parasını bir şekilde elde edebilmiştir. Aynı zamanda imamın daha önce yapmış olduğu kanunsuz işlerden de haberdardır.

İmam Mahalle camisinde imamlık yapmaktadır. Muhtarla el ele verip para için türlü hileli işlere karışmaktadır. Parağöz, sahtekar gibi olumsuz özellikleri ile ön plana çıkmaktadır.

ÖYKÜ

Andelib Hanım'ın isteği Andelib Hanım, yaşını kırk beşten, otuz beşe resmi olarak indirebilmek için gizlice imama müracaat eder. İmam bu işe hâkimdir. İlk kez böyle bir teklifle muhatap olmuyordu. Kadını öncelikli olarak tersler. Yalan söylemenin günah olduğundan, Allah'a ve kullarına karşı vebal olacağından bahseder. Kadın imamın bu yönde konuşmasına cevaben farklı şekilde onu ikna etmeye girişir. Kırk beş yaşında göstermediğini, yaşını meleklerin değil bir insanın kaydettiğini ve yanlışlık olabileceğini iddia eder. İki şahit bulup, ellerine biraz para sıkıştırarak bu işi halledebileceğini söyler. Hakim huzurunda, Allah için şahitlik edeceklerdir ve kadının yaşı resmi olarak küçülebilecektir.

İmamın teklifi İmam düşüncesini savunmaya devam eder. Bu işin nüfus idaresinde görülebileceğini ve zor bir iş olduğunu söyler. Fakat Andelib, imamın daha önce başka biri için böyle şey yaptığını biliyordu. Bunu imamın yüzüne vurur. İmam, diğer kadının yaşının indirildiğini kabul eder ve bunu başarmanın sarı liralara olduğunu söyler. Andelib rahatlar, isteğinin yapılmasının yolu konuşulmaya başlanmıştır. İmam, kadının isteği üzerine açık açık konuşur. Masrafları hesaplamıştır ve her bir yaş için bir lira gerekiyordu. Kadın, kırk beş lira verirse beş yaşına inip inmeyeceğini sorar. İmam, kendine güveniyordu. Parayı getirdiğinde onu beş yaşında bile kaydedebilecekti. Andelib, biraz çekinerek otuz beşense otuz yaşına inmenin daha uygun olacağını söyler.

Andelib'in niyeti İmam, konuşmada daha da açılır. Andelib'in niyetini anlamıştır. Kendinden çok genç biriyle evlenmek niyetindedir. Otuzun da kendisi için uygun olmadığını, yirmi beş yaşa inmesinin iyi olacağını söyler. Kadın şaşırır. İmamın dalga geçtiğini düşünür. Yirmi beş yaşında olduğuna kimsenin inanmayacağını, onunla alay edeceklerini düşünüyordu. İmam ise eline fırsat geçmişken değerlendirmesini salık verir. Kadının görünüşüne de iltifatlar eder. Andelib şaşırır. Bu kadar ayrıntılı şekilde kendisini süzmesini ona yakıştıramaz. İmam ise kendi için değil başkası için baktığını söyler. Bu işlere de baktığını anlatır.

İmam'ın kurnazlığı Andelib heyecanlanmıştı. Elinde kimler olduğunu sorar. İmam, kadının okuma yazma bilmemesinden faydalanır. Öylesine bir defter çıkarıp birilerini kaydetmiş gibi okumaya başlar. Önce yaşı kırk bir olan, Abdülhâk Efendi hakkında yazıklarını okur gibi yapar. Andelib ise o yaşlarda birini istemiyordu. Ölen kocasının yaşlılığından çok çekmiş ve bunalmıştı. Kırklardan aşağılara inmesini söyler. İmam bu kez Nevnadil Bey hakkında okur gibi yapmaya başlar. İlgi çekici özelliklerini sayar ve yirmi bir yaşında olduğunu söyler. Kadın ona denk olup olamayacağı konusunda endişelidir. Ama yine de bu genci bir kere görmek ister.

Anlaşma sağlanır İmam, Andelib'in ölen kocasının yedi, sekiz bin lira parasının olduğunu duymuştur. O paraları Andelib'in, kocasını ölmeden bir şekilde ele geçirdiğini seziyordu. Bunu ima eder. Bahsettiği gencin bu parayı kısa sürede öğüteceğini söyler. Andelib ise mutluluğunun bedeli olarak

buna razıdır. İmam bu konuşmadan sonra yirmi lira ile beraber kimliğini getirmesini ister. Andelib, lakırdı beynimizde diyerek aralarında konuşulanların gizliliğinin altını çizer. İmam da onaylar. İmam, kadın gittikten sonra kendi kendine konuşur. Doktor, papaz ve imamın, kadınlığın zaaflarına hakim olduğundan emindir. Her kırkbeşlik kadının kalbinde bir Andelib olduğunu düşünüyordur.

TEMALAR

Kadınların zaafı Özellikle belirli bir yaşın üstünde olan kadınların güzelliği, yaş ve aşk konusunda zaafı vardır. Öyküde Andelib'e bu konuda yapılan komplimanlar işe yarar ve kadın düşündüklerinin mümkün olacağına hemen inanır.

Sömürü Dini ve görevini çıkarları için kullanan kişilerin varlığı söz konusudur. Bu da toplumsal yozlaşmaya sebep olmaktadır. Öyküdeki imam olumsuz özellikleri ile ön plana çıkmaktadır. Muhtarında imam gibi dini ve mevkisini para için kullanması söz konusudur.

AFERİN HAYRULLAH

KİŞİLER

Vahdet Vedia ile evlidir. İçkiye düşkündür ve varlıklıdır. Toplumsal değişmelerden dolayı memnunsuzdur.

Vedia Toplumsal hayatın değişmesi ve kadının sosyal hayata karışmasıyla her türlü aktiviteyi değerlendirmektedir. Vahdet'ten bir çocuğu vardır. Ülkede bulunan siyahi hizmetlileri kendilerinden aşağı görmektedir.

Karanfil Afrika kökenli, siyahi, genç bir kızdır. Vedia ve Vahdet'in hizmetçiliğini yapmaktadır. Cilveli ve kurnazdır.

Hayrullah Vahdet'in evinde çalışmaktadır. Müslüman bir erkektir. Saf olduğu söylenebilir.

ÖYKÜ

Vahdet sarhoş olur Vahdet Bey, birahane içki içer ve epey sarhoş olur. Yolda birkaç kişiye çatarak eve doğru gider. Şansına kimseyle büyük kavga etmeden evine varır. Kapıyı açan Karanfil, Hanımın evde olmadığını, henüz gelmediğini söyler. Vahdet sinirlenir. Son zamanlarda karısı değişmiştir. Çocuğuyla ve eşiyle pek ilgilenmiyor, geç saatlere kadar dışarıda vakit geçiriyordur. Tiyatro, müsamere, konferans gibi etkinlikleri hiç kaçırmıyordu. Vahdet, eşini kaç kez uyarmıştır ama karısı onu pek dinlemiyordu. Vahdet, kendisi karısına bu kadar sadıkken, onun bu şekilde havailik yapması ve umursamaz davranmasına dayanamaz. İntikam alma isteği içine dolar. Sarhoş olduğu için etraflıca düşünemiyor, duygularının etkisine kapılıyordu. Karanfil, yol göstermek için elinde lamba önüne düşerken Vahdet'in dikkatini çekmeyi başarır. Genç kız çok cilveli ve edalıdır. Vahdet ilk kez ona farklı gözle bakmaya başlar.

Vahdet'in sadakatsizliği Odaya girdinde Vahdet kendini yatağa bırakır ve kıza ayakkabılarını çıkarmasını emreder. Karanfil, beyinin ayakkabılarını çözmek için onun iki baldırının arasına lüzumundan daha fazla girer. Cilveli tavırları da dikkat çekicidir. Vahdet'in zihninde simsiyah genç afetle karısından intikam alma fikri ortaya çıkar. Beyaz olan karısının, bu konudaki düşüncelerini bildiğinden bundan daha iyi intikam olmayacağını düşünür. Genç kıza kendine doğru çeker. Karanfil, beyinin bu hareketine hiç karşı koymaz. Vahdet uyandığında ne ara sızıp kaldığını hatırlamaz. Kapı şingirtisini duyar. Karısı gelmiştir.

Karanfil'in hamilelik söylentisi O gece üzerinden beş ay geçer. Vahdet'in aklında o geceden kalan sadece Karanfil'in kendisine pek de iyi gelmeyen kokusudur. Bir gün karısı telaşla Karanfil'in hamile olduğundan şüphelendiğini, aşerdiğini fark ettiğini söyler. Vahdet panikler. Karısı, bu durumu fark eder ve nedenini sorar. Kocasını ise, evdeki erkeklere suç atılacağından ürktüğü yalanını uydurur. Vedia, kocasına çok güveniyordu. Kocasını kendisi bile itiraf etse, Karanfil'i tercih edip onunla birlikte olacağına inanmayacağını, içinin rahat olmasını söyler.

Vahdet'in planı Vahdet, o günden sonra her fırsatta Karanfil aleyhinde söylenir. Bu şekilde dikkati kendinden uzaklaştırabileceğini düşünür. Fakat kadın sorguya çekilip de konuşmaya başlayınca yapacak bir şeyi kalmayacağını biliyordu. Evde, mahallede rezil olacaktır. Herkes, evde gül gibi karısı

varken, siyahi olan Karanfil'e göz koymasından dolayı onu eleştirecektir. Vahdet, o gece aklına geldiğinde kendinden iğrenmeye başlar. Ama asıl Karanfil'in doğuracağı melez yavruyu düşünüyordur. Karısının kadınlık gururuna büyük darbe inecektir. Vahdet yemez, içmez, uyumaz, doğumdan önce durumu çözmek için çare aramaya başlar. Nihayet bulur. Uşağı Hayrullah'a para vererek olayı üstlenmesini isteyecektir.

Hayrullah'ın itirafı Bir gün Hayrullah'ı bir odaya çeker ve esrarlı bir tavırla sorar. Karanfil'in durumunu bilip bilmediğini öğrenmek ister. O andan itibaren Hayrullah'ın ifadesi, yüzünün rengi ve tavrı değişir. Merhamet diler. Bir suç işlemiş gibi davranır. Vahdet, uyanık davranır ve ne olduğunu anlamadan açık vermez. Hayrullah en başta çekinse de Vahdet'in ısrarıyla her şeyi açıklar. Karanfil birkaç kere izinsiz onun yatağına yatmış, dalgınlıkla ve yorgunlukla olduğunu söylemiştir. Hayrullah her sefer onu kovmuştur. Fakat bir gün Karanfil ona aşık olduğunu söyleyince kendine engel olamamış ve kadınla birlikte olmuştur. İki yıldır zaman zaman birlikte oluyorlar ve karı koca gibi yaşıyorlardır. Bu sebeple Hayrullah çocuğun kendisinden olduğunu düşünüyor, yaptığı fenalığın tamiri için her şeye hazır olduğunu söylüyordur. Birkaç aydır Karanfil'in görüntüsünde değişiklikler olduğunu fark edince hamileliğini anlamıştır. Söylenen zaman Vahdet'in dikkatini çeker. Belirttiği zamanın, onun kadınla birlikte olduğu zaman denk düştüğünü anlar ve içi cız eder.

Karanfil doğurur O hafta Hayrullah ve Karanfil'e nikâh kıyılır. İkisi de haneden ayrılmaz ve çalışmaya devam ederler. Beş ay sonra Karanfil, sütlü kahverenginde çok tatlı bir bebek dünyaya getirir. Vedia, bebeği hiç kucağından indirmez ve onu pek sever. Vahdet Bey, sevme diye bir şey olmadığını, sevişmenin insanların tabiatının gereği olduğu kanaatini getirir. Ona göre aşk dedikleri bundan ibarettir.

TEMALAR

Sadakatsizlik Bir anlık öfke ve bunun gibi anlık duygularla hareket etmek, sonradan telafisi zor olabilecek durumlara neden olabilmektedir. Alkol ise duyguların kontrolünü ve sağlıklı düşünmeyi zorlaştırmaktadır. Vahdet'in karısına karşı sadakatsizliği onun gerilimli günler ve pişmanlık yaşamasına sebep olmuştur.

Batılılaşma Öykü, ülke içinde sosyal değişimlerin yaşandığı bir dönemde geçmektedir. Vedia karakteri, kendisine tanınan yeni haklarla aktif bir sosyal yaşama sahip olmuştur. O döneme kadar tatmamış olduğu deneyimleri hayatına sokması, eşyle çocuğunu bile ikinci plana atmasına neden olabilmektedir. Batılılaşma adı altında yaşanan bu değişimler Vahdet'i ise kaygılandırmaktadır. Eşinin kendisinden sonra ve karanlıkta eve gelmesi onun henüz alışmadığı bir durumdur.

Ayrımcılık Öykünün içinde geçtiği toplumda siyahilerin göçmen olarak yer aldığı ve olumsuz bir algıya maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

MENEKŞE KALFA'NIN MÜDAAFAANAMESİ

KİŞİLER

Menekşe Menekşe Arap'tır. Giyinmeyi, süslenmeyi çok sevmektedir. Lavantaya, kolonyaya çok meraklıdır. Mehmet Usta ile evlidir ve Samatya'da evi vardır. Hiç ihtiyarlamak istememekte ve yaşını hep otuz ve kırk arası söylemektedir. Aşçılık yaparak geçimini sağlamıştır ve bu konuda yeteneklidir.

Bey Heybeliada'da yaşamaktadır. O dört yıl önce Menekşe evlerinde çalışmaya başlamıştır.

ÖYKÜ

Gazetede ki makale Menekşe Kalfa, oldukça sinirle ve aceleyle, on dört yıl önce aşçı olarak çalıştığı beyin evine gelir. Elinde de bir gazete vardır. Gazetede kilerin ondan ne istediğini sorgulayarak ağlamaya başlamıştır. Evin Bey'i gazeteyi açar ve okur. Yazar son makalesinde bilmeden Menekşe'yi gücendirecek bir yazı yazmıştır. Makale 'Söyleyin bana bakayım ki şu Menekşe Kalfa'nın medeniyet ile münasebeti nedir? Terakki-i aleme patlıcan kızarmaktan başka kaç paralık hizmet etmiştir...' cümleleriyle son buluyordur. Yazıda, evlerde hizmetçilik yapan kadınları temsilen Menekşe adı kullanılmıştır.

Menekşe'nin yardım isteği Yazarın kastı farklıken, mahallesinden biri şaka amacıyla bu yazıyı Menekşe'ye, onu sinirlendirecek şekilde söylemiştir. Menekşe yazılanın direkt Arap hizmetçilerle ilgili

olduğunu sanmış ve soluğu zamanında çalıştığı evde almıştır. Adam, esas meseleyi anlatmadan Menekşe ağlamaya başlamıştır. Menekşe, Bey'e bu durumda ona yardım etmeze hakkını helal etmeyeceğini söyler. Bey, kadının psikolojisini iyi bildiğinden, kırılmış izzet-i nefsinin tamir etmek gerektiğini düşünür.

Yardımanın karşılığı Menekşe'nin yaygarası civar evlerden duyur ve komşulardan yaşlı bir hanım vakayı anlamak için eve gelir. Menekşe'nin kıyafetleri ve hali hoşuna gidince olaya dahil olur. Bu tavriyle adeta gazete yazarından birine dava açmaya kalktığını, beyi de kendine vekil etmek istediğini söyler. Bu işin bedava olmayacağını ima eder. Menekşe evini bile satmaya razıdır. Tek isteği bu konuda kendisine yardım edilmesidir. Evini sattırarak kadar zarara sokmak istemediklerini söylerler. Kadından patlıcan dolması istiyorlardır. Savaş dolayısıyla kıtlık vardır ve patlıcan dolması da çok kıymetlidir. Menekşe, kendisi için kolay olduğunu söyler. Herkes yokluk çekiyordur ama o dört yıl önce kıtlık olacağı haberini almış, evinin mahzenine her şeyi istiflemiştir. Bolluk içindedir. Evdekiler bakışlılar ve çalıştı evlerden azar azar bazı şeyler aşırıldığını düşünürler. Fakat komşu kadın, günahının onlara olmayacağını ve devrin gerektirdiği davranışın bu şekilde olduğunu düşünüyordur. Menekşe'ye, bu bilgiyi her yerde söylememesi, bunun tehlikeli bir bilgi olduğu konusunda uyarırlar.

Bey'in yazdığı mektup Bey, kadının ağzından bir mektup yazar ve gazeteye gönderir. Mektupta, siyahilerin ne tür muameleler gördüğü, Doğu ve Batı tarafında farklı şekilde anıldıkları, kimi ülkelerde siyasette yer almaya ve etkin rol almaya başladıkları yazılıdır. Siyahilerin tarihteki yerlerinden ve yararlı rollerinden de örnekler vermiştir. Şark'ta sanatkârlık hünerlerini fazla ileri vardırılamayarak on paraya göbek atan bir siyahinin, Batı'da çikolata gibi tatlı bir unvanla binlerce lira kazandığını da belirtmiştir. Araplar aşçı, felahlar hırsız olur sözünden bahsederek, zamana göre zayıf gördüğünün elindeki ekmeği kapmanın hikmet olduğunu söyleyerek mektubu bitirmiştir.

TEMALAR

Ayrımcılık Öyküde siyahi insanların medeniyete olan katkısı ve farklı toplumlarda maruz kaldıkları farklı muamelelere yer verilmiştir.

Ekonomik sıkıntı Savaş koşullarının toplumsal yaşama etkisi öyküde mizahi bir dille yer almaktadır. Savaş, halkı ekonomik olarak etkilemiş ve kıtlık baş göstermiştir. Patlıcan dolmasının kıymetli ve pahalı bir yiyecek olarak görülmesi, soğana ve patatese daha önce bakmadıkları bir gözle bakılması metinde yer alan bazı örneklerdir.

KOCASI İÇİN DELİ DİVANE

KİŞİLER

Zihniye Senuhi ile evlidir. Babası eğitilmiş olmasına rağmen, eğitim almamıştır.

Senuhi Efendi Memurdur. Çok yakışıklı ve bilgili olmamasına rağmen öyle görünmek için uğraşmaktadır.

ÖYKÜ

Zihniye ve Senuhi'nin evlilikleri Zihniye Hanım'ın babası ulema sınıfındandır ama Zihniye'nin okuma yazması bile yoktur. Babası ölür ve ardında kızı için fazlaca mal mülk bırakır. Zihniye'nin mirası dolayısıyla talipleri çok olur. Sonunda birisi ile evlenme aşamasına gelir. Senuhi Efendi ile evliliklerinin ilk yılları oldukça aşk dolu ve mutlu geçer. Fakat zaman ilerledikçe kocasının karısına ilgisi azalır. Zihniye'nin ise sevgisi tam tersi artar ve kocasını çok fazla kıskanmaya başlar. Odak noktası sadece kocası olur. Her yerde onun zekâsıyla ve yaptıklarıyla övünür durur.

Senuhi Efendi'nin kitabı Senuhi Efendi, karısının sohbetinden sıkılsa da ona kendi zekasını övdürmekten hoşlanır. Karısı onu dahi gibi gördükçe o da buna inanır. Okumuştur ama çok da bilgili biri değildir. Kendi çalıştığı daireye kayıt olunması için, karısının övgülerinin de etkisiyle bir kitap yazar. Kitabı kendi imkânları ile bastırır, reklamını yaptırır ve eşe dosta dağıtır. Fakat birkaç sayfasını okuyanlar kitaptan sıkılır ve devam edemez. İçinde okumaya değecek bir şeyler yazmadığı anlaşılır. Kitapların çoğu, eşe dosta da dağıtılmasına rağmen Senuhi Efendi'nin elinde kalır. Senuhi Efendi, kitapları evin bir odasında duvar boyunca dizer. Karısı ise oradaki her bir kitabın içinde ayrı şeyler yazılı olduğunu düşünüyor, kitaplara nazarlıklar asıyor, evine getirdiği komşulara kocasının ne kadar bilgili olduğunu, ne kadar çok kitap yazdığını göstererek onlara maşallah dedirtiyordur.

Zihniye'nin kıskançlığı Zihniye'nin kocasına düşkünlüğü, kıskançlığı mahallede dedikodu unsuru olmuştur. Herkes kadınla alay ediyor, arkasından konuşuyordur. Bir gün mahalleye diğerlerinden daha açık ve rahat giyinen, sesleri ve gülüşleri dışarıya taşan farklı bir aile taşınır. Herkesin gözü onlardadır. Zihniye Hanım'da kocası her akşam o evin önünden geçtiği için kıskançlık yapar. Kızların onu aklını çeceleğinden korkar. Kocasını daha fazla sıkmaya başlamıştır. Mahalledeki kadınlar onun bu zaafını bildiğinden onunla alay ederler. Kocasının o evden birine aşık olduğu, evin önünden geçerken öksürük işaret verdiği yalanını uydururlar. Zihniye Hanım kıskançlıktan delirir. Kocasına duyduklarını söyler ama kocası reddeder.

Zihniye'nin bitmeyen şüpheleri Mahalleli şakayı daha da abartır. Güllü, süslü bir kâğıda mektup yazarlar ve Zihniye'ye getirirler. Bu mektubu kocasının birine yazdığını, ellerine geçince ona getirdiklerini söylerler. Kadın dehşete düşer ne yapacağını şaşırır. Okuma yazması yoktur, başkalarına okutur. Arkasından yine alay edilir. Akşam eve gelince kocasına durumu anlatır ve mektubu gösterir. Kocası söylenenleri yine reddeder ve aslı olmadığını söyler. Fakat kadının içi rahat etmez. Mektubu sürekli birilerine okutur kocasına ait olup olmadığını sorar. Sordukları kişiler ona ciddiyetle yaklaşmaz ve net bir cevap vermezler. En sonunda içlerinden biri, Laz Hoca'ya gitmesini, onun bu işi çözeceğini ve kesin bir cevap verebileceğini söyler.

Laz Hoca ile yaşananlar Zihniye, Laz Hoca'ya gider. Adama mektubu verir, okuması olmadığını söyler. Kocasının onu aldattığını anlatır. Adam mektubu okur ve zina yapanların nasıl günaha girdiklerini anlatır. Zihniye, mektup hakkında hocanın kesim hüküm verdiğini zanneder ama hoca durumu yanlış anlamıştır. Zihniye durumu anlatınca kadına yardım edeceğini söyler. Kocasının yazısının olduğuna emin olduğu bir metin bulursa karşılaştırıp anlayacaklardır. Zihniye, bin bir teşekkür eder ve eve gider. Kocasının yazdığı kitaplardan birini alır ve hocaya götürür. Hoca, Zihniye'ye bunun kocasının yazdığı bir metin olmadığını, kitap basımı olduğunu ve mektuptaki yazıyla karşılaştıramayacağını anlatmaya çalışır. Ama Zihniye o kadar cahildir ki bir türlü anlatılanı kavrayamaz. Kocasının yazısı olduğuna emin olduğunu söyleyerek hocayı tersler. Bu arada kocasını çok fazla bunaltır. Sürekli söylenir ve ona adım attırmaz olur.

Senuhi'nin planı Senuhi, karısının onu sıkmasından o kadar bıkar ki düşünmeye başlar. Sevgisinde bencillik olmayan, samimiyet olan birinin, sevdiğini bu kadar mutsuz edip sıkacağına aklı yatmaz. Karısının sevgisinin ne kadar samimiyet, ne kadar bencillik içerdiğini anlamak için bir plan yapar. Bekçiye, akşam onlara gelmesini ve kahvede hükümetin bildirirsinin okunacağını, toplu olarak dinlenen şart olduğunu iletmesini ister. Durum aynı şekilde gerçekleşir. Zihniye Hanım, kocasının eve dönmesini merakla bekler. Kocası suratı asık gelir. Hükümet, nüfusun azaldığını söylemiş, herkesin üremesi gerektiğini emretmiş ve her erkeğin ikinci eş olarak çoğalması gerektiğini kanuni olarak bildirmiş gibi yapar. Kabul etmeyenler ise idam edilecektir. Zihniye Hanım fenalaşır. Kocasına, evlenmemesi için yalvarır. İdam edilirse şehit sayılacağı için cennete gideceğini söyler. Kendisi ise cennette de onu arayıp bulacaktır.

TEMALAR

Kıskançlık/Aşk Fazla ilgi ve kıskançlık ilişkilerde sorun yaratmaktadır. Gerçek, samimi aşka sahip kişinin, karşısındaki kişiye sıkıntı ve zorluk vermek istemeyeceği savunulur. Zihniye'nin, kocasının iyiliğini düşünmekten uzak, kendi duygularının esiri olarak aşkını yaşadığı görülmektedir.

Cehalet Cehalet, insanın en basit problemleri çözememesine, oldukça kolay anlaşılabilir görünen durumları algılayamamasına neden olmaktadır. Zihniye'nin cahilliği, onu mutsuz edecek olayları beraberinde getirdiği gibi, herkesin onunla alay etmesine de neden olmuştur. Cahil kişi aynı zamanda etrafındakileri de mağdur konuma getirmektedir. Zihniye'nin babası da ulema olmasına rağmen, kadınların eğitimine karşı tavrıyla cahil bir din adamını temsil etmektedir. Babada kıza bir aktarımın da söz konusu olduğu söylenebilir.

KARAKTER ANALİZİ

Zihniye (Kıskanç)

Karakter Zihniye cahil bir kadındır. Okuma yazma bilmemesinin yanında olayları yorumlama ve algılamada da güçlük yaşar ve doğru değerlendirmeler yapamaz. Kocasına çok düşkündür. Kocasının ona karşı ilgisi azaldıkça da bu düşkünlük artmaktadır. Bu zaafı sonucu komşuları tarafından kolaylıkla kandırılır. Kocasına olan aşırı ilgisi beraberinde kıskançlık da getirir. Kocasına güvenmez, sürekli

şüphe içindedir. Öykü de görülür ki, kocasına duyduğu bu aşırı sevgi bencilcedir. Kocasını mutsuz etmektedir.

Aktivite Senuhi ile evli olan Zihniye, bütün gününü evde geçirmektedir. Babasından kalan mirasla oldukça varlıklıdır fakat kendisine özel bir ilgi alanı olmadığı anlaşılmaktadır. Kocasının yaptığı işlerle övünmek onun için yeterlidir. Bütün gün kocasının eve gelmesini beklemekte, kocasının vaktini nasıl geçirdiği ile ilgilenmektedir.

ÖRNEK ANILAR

Saf/ Cahil Zihniye Hanım, kocasının satamayıp bir odanın duvarına istiflediği aynı kitabın baskılarını farklı kitaplar zannetmektedir. Her gelene bu durumla övünmektedir. Ona göre kocası bir dahidir. Hâlbuki bu düşüncelerinin gerçeklerle ilgisi yoktur. “Hanım bakınız kocam ne kadar kitap yazdı. Maşallah akli derya gibidir. Allah’ım seven maşallah desin.”

Kıskanç/Şüpheli Zihniye Hanım kocasını çok kıskanır. Olmayan durumları zihninde kurgular ve şüphe içinde yaşar. “Zihniye Hanım’ı büyük bir telaş ve keder aldı. Çünkü kocası oradan geçerken evde fazla gürültü oluyor yahut kıskançlık vehminden zavallı kadına öyle geliyordu.”

ADA VAPURUNDA

KİŞİLER

Madam Buldok köpeği vardır. Açık sözlü ve alaycı olduğu söylenebilir.

Çırak Ada vapurunda servis yapmakta ve yiyecek, içecek satmaktadır. Paraya önem verdiği anlaşılır.

ÖYKÜ

Adalar vapuru Savaş zamanı, adalara sefer yapan vapur sayısı azaltılır. Sabah bir kere, akşam bir kere olacak şekilde tarife düzenlenmiştir. Büyükada, Heybeliada, Burgaz ada ve Kınalı ada’da yaşayan ve İstanbul’a gidip gelmek zorunda olanlar sabah erken saatteki bu vapuru stresli bir şekilde beklemektedir. Çünkü tek olan vapur Büyükada’da neredeyse tıklım tıklım doluyor, Heybeliada’dan binenler sıkıntıyla, kavgayla, üst üste vapura ancak binebiliyordur. Burgaz ada iskelesinde bekleyen kalabalıktan içeri sığabilenler sadece beş kişi olur.

Madam’ın köpeği O gün, vapur ilerlerken salona doğru şişman, iri, bir madam girer. Yanında zinciriyle buldok köpeği ve genç bir kadınla çocuğu, son olarak hizmetçisi olduğu anlaşılan bir kadın vardır. Kalabalık içinde itiş kakış ilerlerken kadınlar arasında gürültüler, söylenmeler olur. Madam’ın köpeğinden rahatsız olurlar ve korkarlar. Bir çocuğun simidini elinden kapmış ve kısa süre sonra da kakasını yapmıştır. Kadınlar kokudan durumu fark eder ve kızarlar. Madam köpeğini savunur. Hayvan olduğundan, kendini tutamamasının normal olduğunu söyler. Kadınlarla tartışma başlar.

Vapurun doluluğu Tartıma yaşanırken vapurun kahvecisinin çırağı gelir. Birkaç ürün satmaya çalışır. Bilmeden köpek pisliğine basar. Bu olay yaşanırken az ileriden bir gürültü kopar. Kadının biri bayılmıştır ve ayıltmak için limon istenir. Çırak limonun ücretini söyleyince eleştiriler olur. İnsanlara pahalı gelir. Ölmeye, bayılmaya bile neredeyse izin verilmeyeceğini söylerler. Dedikodu hızla yayılır. Bayılan kadın kocasının üstüne evlendiğini bilmiyor, tesadüfen kocasının yeni karısıyla tanışıyor. Bunun üzerine bayılmıştır. Madam, duydukları karşısında Türk erkeklerini eleştirir. Bu sırada vapur, Kınalı açıklarına gelir ama iskeleye uğramaz. Vapura artık bir kişi bile almanın tehlikesini kaptan bildiğinden bunu göze alamamıştır. Tarife hükmüne haklı olarak uymayan bu davranışı tüm yolcular tebrik eder ve alkışlar. Köpek ise sürekli havlıyordur. Kınalı Ada iskelesi üzerindeki halkın protesto sesleri vapurun arkasından incele incele azalır.

TEMALAR

Toplumsal sorunlar Öyküde, savaş zamanı yaşanan ekonomik sıkıntılar söz konusudur. Adalara düzenlenen sefer sayılarının azaltılması da bu sorunlardan birisidir. Ada halkı ulaşım da ve yaşam kalitesinde problemler yaşamaktadır. Ada vapurunda, kendilerine yer bulmakta sorun yaşayan, vapurda yer olmadığından vapura binebileceğinden endişeli olan ada halkının nezaketsizliği, anlayışsızlığı fark edilmektedir. Yaşam koşulları toplulukları etkilemektedir.

KOCASINI BOŞAYAN HÜRMÜZ HANIM

KİŞİLER

Hürmüz Okuma yazma bilmemektedir. Cahilliği ile ön plandadır.

Naciye Hürmüz'ün komşusudur. Okuma yazma bilmemektedir.

Hürmüz'ün kocası Mümeyyizdir.

ÖYKÜ

Hürmüz'den gelen haber Hürmüz, elinde gazetelere Naciye'nin evine gelir. Müjde vereceğini söyler. Artık kadınların hukukça erkeklerden üstün olacaklarını söyler. Kocasını gazeteleri ondan saklayınca bir şey olduğunu anlamıştır. Kocasına sebebini sorunca, kadın ve erkeğin hukukça eşit olacağını ve artık kadınlarla baş etmelerinin zor olacağını söylemiştir. Hürmüz gazeteleri ele geçirmiştir ama o da, Naciye de okuma yazma bilmiyordur. Naciye'ye beslemesini Seküre'ye yollamasını söyler. Okuma yazma bildiğinden onlara olanı biteni anlatabilecektir.

Kadınların toplantısı Yirmi dakika sonra, Hürmüz'ün odası birçok kadınla dolar. Gazeteler ortaya koyulur. Kadınlara müjde verilince herkes çok sevinir. Kimse kocasından memnun değildir. Hep bir ağızdan dertlerini anlatmaya başlarlar. Kimse kimseyi dinlemiyor, kendi sorunlarını anlatıp duruyordur. Okuma bilen hanımlar gazeteleri dikkatlice incelemeye başlarlar. Anlayamadıkları bazı terimleri zekâlarıyla tamamlarlar. Okuyan hanımlardan birisi diğerlerine maddeleri izah eder. Bundan sonra boşanma hakkı kadınlara da verilmiştir. Kocalar, eşlerinin onayı olmadan hiçbir akraba ve yakını evlerine getirip oturtamayacaktır gibi maddeler haber edilir.

Toplantıda çıkan tartışma Hanımlar arasında memnuniyet sesleri yükselir. Bazıları kocalarını boşamak için hesap yapmaya bile başlamıştır. Yaşlı bir adamla evli olan genç hanımlardan biri kocasından bıktığını, genç biriyle evleneceğini söyleyip intikam sözleri söyler. Kimi eve dönünce görünmesini kaynanasını kovacağını, diğeri babasını ona karşı dolduran üvey oğlunu eve sokmayacağını anlatır. İçlerinden yaşlıca bir kadın ise kanunların hep gençler için mi çıktığını, onlara uygun kanun olup olmadığını sorar. Gelini evden kovarsa mağdur olacaktır. Gelinini yanında getirmediğinden memnun olduğunu aktarır. Durum yaşlıların aleyhine gözüktüğü için kayınvalideler ve genç kızlar arasında kavga çıkar. Birbirlerine toplu iğne batırmaya çalışanlar bile görülür.

Hürmüz, kocasını boşamak ister Evlere döndükten sonra ise daha fazla tartışma yaşanır. O hafta mahallede tam sekiz kadın kocalarını boşar. Bunlardan birisi de Hürmüz'dür. Kocasını o akşam eve biraz geç gelince onu uyarmış, kocasına çıkmaya başlamıştır. Çıkan kanunu da öğrendiğini nispet yapar gibi söylemiştir. Kocasını, o kanunun arası bozuk eşler için olduğunu, bu tür küçük sebeplerden Hürmüz'ün onu boşamayacağını düşündüğünü söylese de Hürmüz kararlıdır. Öfkelenirse hiç belli olmayacağını belirterek kocasına gözdağı verir. O günden sonra da kocasının hoşuna gitmeyen her hareketinde onu boşanmakla tehdit eder. Kocasını ise alttan alarak sabırlı davranır. Fakat sonunda büyük bir tartışma yaşanır. Hürmüz, kocasının maddi durumunun yetmeyeceği bazı ihtiyaçlar bildirir. Hepsini de komşusunda görmüş ve beğenmiştir. Kocasını istediklerini almazsa, alacak birini bulacağını söyler fakat kocasını çok sinirlenerek onu karşısından kovar. Hürmüz ise camı açarak komşularına seslenir. Kocasını boşadığını, şahit olmalarını ister.

Hürmüz'ün kocasının itirazı Karısının bu sözlerine önce sinirlenen kocası, sonra merhamet duyar. Karısına, kanunu yanlış tefsir ettiklerini söyler. Kendisinin onu boşamadan boşanma olmayacağını anlatır. Boşanma hakkı kadınlara verilirse ailelerin hemen dağılabileceğini, kadınların duygularıyla hareket ettiklerini ve Allah'ın emirlerindeki hikmeti sözlerine ekler. Sürekli eşlerini boşayan erkekleri de eleştirir ve kendisinin boşanmak için evlenmediğini söyler.

TEMALAR

Eşitsizlik/Kadın hakları Okuma yazma bilmeyen kadınlar ve içinde buldukları değişimi yorumlama şekilleri öyküde öne çıkan durumlardır. Ataerkil bir toplumda, eşit olmayan koşullar altında evliliklerini sürdürmelerinin sebebini birçoğu için mecburiyetten olduğu anlaşılmaktadır. Fakat cahil olmaları durumu gerçekçi şekilde değerlendirememelerine, komik durumlara düşmelerine sebep olur.

HATT-I ÜSTÜVA

KİŞİLER

Mehmet Ali Akıllı ve çok çalışkandır.

Rıfat Saf ve cahildir. Haylazlığı ile ön plandadır. Kadayıfçı Rıfat olarak anılmaktadır. Yazarın arkadaşıdır.

Cevat Orta zekaya sahip ve alaycı biridir.

Öğretmen Coğrafya dersine girmektedir. Otoriter ve sinirli bir öğretmendir.

ÖYKÜ

Makaledeki imla hatası Yazar makalesinde hatt-ı üstüva kelimesini kullanmış fakat düzenleyiciler üstüvayı, ustüva şeklinde yayınlamışlardır. Kelimenin yazılışı ve anlamı belli olduğundan sorun olmamıştır fakat bu olay yazarın aklına, okul yıllarındaki bir anıyı getirmiştir. Sınıfta yanında oturanlar Mehmet Ali, Rıfat ve Cevat'tır. Mehmet Ali oldukça zeki, Rıfat haylaz ve Cevat orta zeka, alaycı bir çocuk. Ders esnasında bazen pencereden dışarı bakıp, başka konularda konuşup, gelip geçenler hakkında yorumlarda bulunmaktadırlar. Yine bir gün Coğrafya dersinde Rıfat maskaralık yaparak onları güldürür. Çok sinirli olan öğretmenlerinin dikkatini çekmemeye çalışan çocuklar başarılı olamaz ve azar işitirler.

Coğrafya dersindeki anı Hoca, Rıfat'ı ayağa kaldırır ve ona bir soru sorar. Ekvator çizgisinin nereden geçtiğini sormuştur ama Rıfat o ana kadar bu terimle hiç alakadar olmadığından hiçbir cevabı yoktur. Cevabı kafasından uydurur. Her gün gördüğü atlı bir askerin geçtiği yolu söyleyerek, Aksaray'dan Beyazıd'a doğru gittiğini belirtir. Hoca sinirlenir. Arkadaşları gülmek için artık daha da zorlanırlar. Hoca bu kez Mehmet Ali'ye sorar ve harita üstünde göstermesini ister. Mehmet Ali başarılı şekilde soruyu cevaplar. Hoca, Rıfat'ın cevabı ne kadar anladığa bakmak için 'Ekvator çizgisi yeryüzünü ikiye bölerse ne olur?' diye sorar. Rıfat iyice köşeye sıkışmıştır. Cevat ona yardım ediyor gibi davranarak alaycı yanıtlar verir ve saçmalayan Rıfat hocayı iyice kızdırır. Saçma cevaplarla iyice sinirlenen hoca yine Mehmet Ali'den doğru cevabı alır. Rıfat, Cevat'a çok kızar. Diğerleri hala gülüyordur ama o çok zor durumda kalmıştır. Hoca ona son bir şans verir. Ekvator çizgisini anlatmasını ister. Rıfat, Mehmet Ali'den yardım ister ama kimse ona yardım edemez.

Rıfat'ın çaresizliği Rıfat hocanın sorusuna yine yanlış ve alakasız bir yanıt verir. Sonunda hoca iki çalışanı çağırmış ve Rıfat'ı falakaya yatırmalarını istemiştir. Rıfat ise bir yandan Cevat'a söylenirken bir yandan hocasından bir şans daha isteyerek ağlayacak duruma gelmiştir.

TEMALAR

Şiddet Öykünün geçtiği dönemde, eğitim sisteminin içinde yer alan şiddete eleştiri olduğu söylenebilir.

YAN KESİCİLER

Mişon Alyanse Mektebi'nde bulunmuştur. Ticaret ile ilgili mevzuata hâkimdir. Yahudi'dir.

Mıstık Türk'tür. Cahildir. Hacı Kadın mahalle Mektebi'ne bir süre devam etse de heceyi sökmemiştir. Vaktini dersten kaçarak, cami avlularında oyun oynayarak geçirmiştir. Yan kesiciliğin hilelerine uygunluk göstermeyen bazı halleri vardır.

Niko Pangaltı Mektebi'nden mükafat almış biridir. Birkaç lisan karıştırabilmektedir. Yakışıklı ve gençtir. Şık giyinerek avını kalbinden vurmaktadır. Yan kesicilikte çok marifetlidir.

Vartan Çok çalışkandır fakat ince iş yapamaz. Hemen her işte elinin izini bırakmaktadır. Sulumanastır Mektebi'nde, hocanın gümüşlü bastonunu çalarken yakalanıp kovulmuştur. Bu sebeple yan kesici olmaya giden yola düşmüştür.

ÖYKÜ

Dört yankesici Mişon, Mısdık, Niko, Vartan dört gözü açık yankesicidir. Savaş zamanında vurgun çok olduğundan, erkeklerde kazandıklarını kadınlara verdiğinden, kadınlar servetlerini gösteriş için kullanıyorlardır. Yankesiciler bu dönemde soyacak adamı kolaylıkla buluyorlardır. Mütarekeden sonra durumlar değişir. Açlık çoğalır ve herkesin gözü açılır. Yankesicilerin de karlarına kesat gelir.

Mişon'un fikri Bir gün Mişon, diğer yan kesici arkadaşlarını kenara çeker ve işlerin kesatlığından dolayı bir planı olduğunu söyler. Osmanlı polisinden sonra İngiliz, İtalyan ve Fransız polisleri de İstanbul'dadır ve rahat hareket edemiyorlardır. Ticaretin ayıp olmadığını, Dünya'nın alışverişinin böyle olduğunu söyler. Mısdık haram iş yapsa da buna ticaret demenin uygun olmadığını belirtir. Fakat arkadaşı onu fazla konuşturamaz. Diğer iki kişi planı dinlemeye isteklidir.

Hile ortaya çıkar Mişon, yankesiciliğin hileleri ve ticarete uygulanması hakkında arkadaşlarına ders verir. Dördü de bu anlatılanlardan sonra şirket kurmanın gerekliliğinden konuşmaya başlarlar. Hepsi ne çalabileceklerse getirip biriktirecek ve eşit şekilde paylaşacaklardır. Mişon bu fikrini arkadaşlarına kabul ettirmede başarılı olur ve uygulamaya başlanır. Mısdık ve Vartan ne çalarlarsa getirip ortaya koyarlar ama diğer ikisi hile yapar ve her çaldıklarını arkadaşlarına vermezler. Türk ve Ermeni bir süre sonra bu durumu fark ederler. Kavga büyür. Gırtlak gırtlığa gelirler. Bir cinayetin önünü almak için Niko araya girer.

Niko'nun önerisi Yankesicilik hukuka aykırıdır ama yaşadıkları bir hukuk davasıdır. Bunu da polislerle, hakimlerle çözemeyecekleri için Niko'nun aklına bir şey gelmiştir. Tanıdığı Avrupalı bir yankesici vardır. Sanatın ustasıdır ve büyük işlerle uğraşmaktadır. Yankesiciliğe adeta kanun koymuş biridir. Ona konuyu anlatıp hükümlerini kabul etmeyi önerir ve dört arkadaş bu adamı ziyaret eder.

Yankesiciler soyulur Adam çok yoğundur. Sürekli telgraf ile, haberleşmeyle meşguldür. En sonunda misafirlerine on dakika zaman ayırır. Olayı dinler. Üstat gülerek bu dört adamın kulağına ayrı ayrı bir şeyler fısıldar. Fısıltıyı duyan çok sinirli şekilde arkadaşlarının üzerine hücum eder. Boğaz boğaza gelirler. Alt alta, üst üste yuvarlanıp şiddetli bir elektrik cereyanı geçmiş gibi birer his duyarlar. Üstatları on dakika geçince kavganın bitmediğini görür ve hepsini tekmelerle dışarı atar. Dört kişi dışarıda birkaç dakika daha dövüşürler. Nihayet Mişon tehlikeyi hisseder. Gürültüyü etraflarındaki apartmanlardan duyup şikayet ederlerse polislerle uğraşmak zorunda kalacaklardır. Gerçekten de onlara bakmaya başlayanlar olmuştur. Hepsi toparlanır ve oradan uzaklaşır. Sakin bir sokağa giderler. Mişon üzerini yoklar ve soyulduğunu anlar. Bir süre sonra hepsine aynı şey olduğu fark edilir. Hiçbirinde değerli, para eden hiçbir şey kalmamıştır. Bunun Avrupalı yankesicinin yaptığını yine Mişon keşfeder. Adam hepsinin kulağına, arkadaşlarının onu kandırıp payını vermediklerini söylemiştir. Kavga ederlerken de onlara elektrik vermiş, para namına sakladıkları ne varsa, kendilerinin bile almaya utandıkları mahrem yerlerinden keselerini almıştır. Hepsini de pantolonlarında iri bir falya deliği açılmıştır. Mişon, Osmanlı Devleti'ni ima ederek, ne zaman aralarında bir anlaşmazlık çıkıp bir Avrupalı'dan yardım isteseler bu hale geldiklerini söyler.

TEMALAR

Toplumsal sorunlar/Birlik olma Öykünün geçtiği dönemde savaşın etkisi ile ekonomik sıkıntılar yaşandığı görülür. Savaşın olumsuzlarından biri de ülke halkının geçirdiği ekonomik bunalımdır. Öyküde adı geçen dört karakter, O dönem Osmanlı halkının oluşturan farklı milletleri, Avrupalı yankesici ise Batı'yı temsil etmektedir. Sorunlar, ilgili olduğu kesimin veya kişilerin yapıcı yaklaşımları, birlikte çözüm için uğraşmaları ile daha kolay ve daha az zararla çözülebilecektir.

KARAKTER ANALİZİ

Mişon (Güvenilmez)

Karakter Mişon, kurnaz ve açığözdür. Geçimini dolandırıcılık, yankesicilikle sağlamaktadır. Yaşadığı yerde şartlar kötüye gidip de yeterince yankesicilik yapamayınca bir plan yapar ve arkadaşlarını kandırır. Onun için önemli olan nasıl olursa olsun bir şekilde para kazanmaktır. Prensipleri olmadığı görülür.

Aktivite Mişon'un sosyal veya aile hayatı ile ilgili bilgi verilmemiştir. Yankesicilik, dolandırıcılık yapıp para kazanmaktadır. Bir dönem Ayanse okulunda bulunmuştur. Ticaret ile ilgili bilgiler öğrenmiştir. Fakat öğrendiklerini kanunsuz işler için kullanmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Sahtekar Arkadaşlarını, tüm çaldıklarını birleştirip paylaşmaya ikna etmek isteyen Mişon, yankesiciliğin kabul edilebilir olması yönündeki düşüncelerini savunur. Mıstık kendi dinine göre suçlu olduklarını inkar etmenin mümkün olmadığını söylerken, Mişon'un hayat görüşü farklıdır. "Ticaret ayıp değil. Ben çarparım, o çarptırmasın. Dünyanın alışverişi böyledir. Herkes birbirinden çarpar. Kimin gözü daha açıksa o kazanır."

Güvenilmez Mişon, ortaklık yaptığı arkadaşlarını kandırmakta sakınca görmez. Tek amacı eskisi gibi daha çok para kazanabilmektir. "...Mıstık ve Vartan ne çarparlarsa tamamıyla ortaya korlar fakat Niko yarı yarıya, Mişon aşırıldığının ancak onda ikisini gösterir."

FIRKACI

KİŞİLER

Afif Necati Gerekli özellikleri taşımadığı halde kısa yoldan bakan olarak devletin önemli mevkilerine gelmek isteyen bir karakterdir. Kılık kıyafetine çok önem vermektedir.

ÖYKÜ

Afif Necati'nin amacı Afif Necati, doğuştan partici gibi görünmektedir. Savaş zamanından beri üstünde olan şık ve ilgi çekici kıyafetleri oldukça yıpranmıştır. Fakat her daim onların bakımını yaptırdığı için hala temiz ve şık görünmektedir. Ayakkabılarını her gün boyatır, tamir ettirir, kıyafetlerini ütüler, yamalatır, söküklerini diktirir. Tüm bunları belirli bir amaç için gerçekleştirir. En büyük derdi bakanlıkta görev almaktır. Bu sebeple sürekli iktidarı eleştirerek yeni kadroların gelmesi gerektiği hakkında uzun uzun ve saçma sapan iddialarla karşısındakini sıkacak konuşmalar yapmaktadır.

Kurulan yeni parti Onun merakı daima kabineyi düşürmektir ve bu cümle ağızından düşmemektedir. Her kabine değişiminde bakanlıklara getirilen bakanların nasıl seçildiğini iyice etüt eder. O kademeye gelmek için çıldırır. İncelemeleri sonucu bu basamağa atlayabilmek için tutunabileceği iki alan belirler. Particilik ve gazetecilik... Afif Necati, bu istekle 'Falah ve Saadet' Cemiyeti'nin kurucularının içine girer. Partinin programını oluştururlar. Fakat bu parti deneyimli kimselerden oluşmamaktadır. Kırkını geçmiş iki kişi dışında hepsi gençtir. Parti kurulurken en önemli unsur da unutulur. Birbiri ile uygun, benzer ideallerde olma hususu... Birkaç olaydan sonra tartışmalar, çekişmeler başlar. Daha parti içinde uyumluluk, düzen sağlayamayanlar ülke yönetmeye talip olmuştur.

Afif Necati'nin yazıları Afif Necati partinin gazetesinde yazmaya başlar. Başyazarlardan birisi olur. Gazetenin başyazarı ise çoktur. Ayrıca diğer bir sorun aynı partide olmalarına rağmen başka şeyleri savunmalarıdır. Birinin beyaz dediğine diğeri kara demektir. Afif Necati'nin eğitimi meçhuldür ve kendisinden başka bu eğitimi kanıtlayacak bir şahidi yoktur. Gazeteye uzun uzun makaleler yazar. İfadeleri açık, cümleleri hatasız ve fikirleri nettir fakat üslubu sıkıcı ve yavandır. Ne bilim, ne fen, ne de tarih bilmektedir. Okuyanın kısa zamanda dikkati dağılmakta ve okuduğunu anlamamaktadır. Bir süre sonra yazılarını gören sayfayı hemen çevirmeye başlamıştır. Yazdığı gazetelerin tirajı hemen düşmektedir.

Bakan'a yazılan açık mektup Bu olaylar sonrası Afif Necati'nin hırsı artar. Kendini göstermek ve kendinden bahsettirmek isteği çoğalmıştır. Bir gün hapisaneye atılmayı da göze alarak Dahiliye Bakanlığı'na bir mektup yazar. Ülkenin içinde bulunduğu duruma çare bulamayacaklarsa hemen istifası gerektiğini söyler. Mektubun devamında başka cüretkâr sözler de vardır. Gazete de yayınlanan bu açık mektuba sadece üç satırlık bir azarlama cevabı gelir. Ama o makamından atılacak derecede büyük bir olay yaratmak niyetindedir.

Yeni kurulan partinin oluşumu Mektup olayından sonra hükümetin içinden geldiğini iddia ettiği bazı dedikoduları makalelerinde yayınlamaya başlar. Fakat o günler gazete satışında çok az artma olsa da sonrasında eskisinden daha kötü alım rakamları ortaya çıkıyordu. Nihayet bir gün daha da ileri giderek Bakan'a yönelik soruların olduğu edepsizce bir yazı kaleme alır. Gazete kapanır. Necati'nin partiden istifası gerçekleştirilir. Bir hafta geçmeden başka bir isimle yeni bir parti kurulur. Afif Necati ise yine kurucuları arasındadır. Yine uzun bir program, vaatler, teminatlar, yeni maddeler vardır.

Balikhane Nazırlığı Birkaç ay sonra Afif Necati, Balikhane Nazırı olarak görülür. Onu görenler çalışıp, uğraşıp sonunda Nazır olduğunu söyler ve eğlenirler. Balikhane Müdürü yerine Balikhane

Bakanı söylemi eskiden beri o bölüm için söz konusudur. Bu durumda Necati'nin durumu için manidar olmuştur. Yazar, Afif Necati gibi ayak politikacıları için birer Balıkhane Nazırlığı bulunmadıkça, kabinelerin şiddetli eleştirilere maruz kalmaktan kurtulmayacağını söyleyerek öyküyü bitirmektedir.

TEMALAR

Siyasi eleştiri Hak etmeyen kişilerin önemli makamlara getirilmesi eleştirisi söz konusudur. Dönemin partisi de baskıcı, adaletsiz ve başarısız özellikleri dolayısıyla tenkit edilir. Necati, hak etmediği halde bilinçli şekilde, siyasi olarak güçlü kişileri rahatsız etmiş ve sonunda kendine göre bir mevki sahibi olabilmıştır.